

GÖRSEL-İŞİTSEL ÇEVİRİDE DEYİMSEL AKTARIM: *DİRİLİŞ ERTUĞRUL DİZİSİNİN* ARAPÇA ALTYAZI ÇEVİRİLERİ*

Arife ERAY – Murat ÖZCAN*

Öz

Kısa yapıları ile derin anlamlara sahip olan deyimler her dilin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bir başka deyişle, dillerin özünü ve ruhunu simgelemektedir. Anlatıma akıcılık katan ve çoğunlukla gerçek anlamlarından ayrı bir anlam taşıyan deyimlerin oluşturulmasında ve kullanımında söz konusu dile ve kültüre özgü değerler ön plana çıkmaktadır. Bu sebeple diller arası çeviri sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşılmaktadır. Bununla birlikte görsel-ışitsel ürünlerde deyimlerin kullanımına sıkça rastlanmakta ve teknolojinin ilerlemesi ile birlikte günümüzde görsel-ışitsel çeviriye yoğun bir ilgi ve ihtiyaç duyulmaktadır. Bazı durumlarda kaynak dil deyiminin hedef dilde birebir karşılığı bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, çeviribilim alanında Mona Baker'ın (1992) deyimsel ifadelerin çevirisinde önerdiği yöntemleri kullanarak Diriliş Ertuğrul dizisindeki deyimlerin Arapça altyazı çevirisinde uygulanan stratejileri incelemektir. Bu amaçla dizinin birinci sezonundaki bir, beş, on, on beş, yirmi ve yirmi beşinci bölümlerinde geçen deyimsel ifadeler tespit edilmiş ve Arapça altyazı çevirileri karşılaştırılmıştır. İnceleme sonucunda Mona Baker'ın "Benzer anlam, farklı biçimle çeviri" stratejisinin diğer çeviri stratejilerine göre daha yoğun kullanıldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda çevirmenin, kültüre ve dile olan hâkimiyetindeki yetersizlikten dolayı bazı deyimlerin çevirisinde kayıpların yaşandığı görülmüştür. Bununla birlikte çalışma içerisinde birtakım deyimlerin alternatif çevirileri sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: *görsel-ışitsel çeviri, altyazı, deyim, Arapça, çeviri stratejileri.*

Geliş Tarihi (Date Received): 31.03.2023

Kabul Tarihi (Date Accepted): 10.06.2023

DOI: 10.58306/wollt.1274938

* Bu makale Gazi Üniversitesi, Çeviri ve Kültürel Çalışmalar Yüksek Lisans Programında Doç. Dr. Murat ÖZCAN'ın danışmanlığında hazırlanan *Diriliş Ertuğrul Dizisinin Arapça Altyazı Çevirilerinde Deyimsel Aktarım* başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

* Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Arapça Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı (Ankara, Türkiye), e-posta: arife.eray@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6393-472X – Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi, Arap Dili Eğitimi (Ankara, Türkiye), e-posta: mozcans58@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7131-1023.

TRANSFER OF IDIOMS IN AUDIOVISUAL TRANSLATION: ARABIC SUBTITLE TRANSLATIONS OF THE DİRİLİŞ ERTUĞRUL TV SERIES

Abstract

Idioms, which have deep meanings with their short structures, are considered an integral part of every language. In other words, it symbolizes the essence and soul of languages. The values specific to the language and culture in question come to the fore in the creation and use of idioms, which add fluency to expression and often carry a meaning separate from their literal meaning. For this reason, various difficulties are encountered in the process of interlingual translation. However, the use of idioms in audiovisual products is common and with the advancement of technology, there is an intense interest and need for audiovisual translation today. In some cases, the source language idiom does not have an exact equivalent in the target language. The aim of this study is to examine the strategies applied in the Arabic subtitle translation of the idioms in the Diriliş Ertuğrul series by using the methods suggested by Mona Baker (1992) in the field of translation studies for the translation of idiomatic expressions. For this purpose, the idiomatic expressions in episodes one, five, ten, fifteen, twenty and twenty-five of the first season of the series were identified and compared with the Arabic subtitle translations. As a result of the analysis, it was determined that Mona Baker's strategy "Similar meaning but dissimilar form" was used more intensively than other translation strategies. At the same time, it was observed that some idioms were lost in translation due to the translator's inadequate command of the culture and language. However, alternative translations of some idioms are presented in the study.

Keywords: *audiovisual translation, subtitle, idiom, Arabic, translation strategies.*

1. Giriş

İletişimin etkili bir aracı olan dil, insanların sorunlarını çözmek için uluslar arasında bir bağlantı kurmakta ve iletişimde önemli bir rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra farklı uluslar arasında iletişimi sağlayan en önemli yöntemlerden biri çeviridir. Çeviri aynı zamanda bir bilgi aktarım biçimi olarak kabul edilmekte ve bu süreçte çevirmenin kaynak ve hedef dil üzerindeki hâkimiyeti oldukça önem taşımaktadır (Demir, 2021: 1100). Çeviri, hedef ve kaynak metinleri, yazarı, çevirmeni, okuyucuyu içinde barındıran çok yönlü bir etkinliktir (Dağbaşı, 2016: 178). Newmark'ın ifade ettiği gibi "çeviri,

bir dildeki yazılı bir mesaj veya ifadenin yerine başka bir dildeki aynı mesaj veya ifadeyi koyma girişiminden oluşan bir zanaattır” (1988: 190). Pym ise çeviriyi “kültürel gruplar arasındaki genel bir iletişim faaliyeti” şeklinde tanımlamaktadır (2010: 143). Bir başka deyişle çeviri, kültürler arası iletişimi sağlayan, farklı dilleri konuşan insanların birbirlerinden haberdar olmasına imkân veren dilsel bir etkinliktir (Yıldız ve Şanverdi, 2019: 241). Bununla birlikte iki farklı dil ve kültür arasında yapılan çeviri, yalnızca tek işleve sahip sıradan bir eylem olmayıp, aynı zamanda “estetik boyutları” da olan en eski etkinliklerden biri olarak kabul edilmektedir (Yılmaz ve Sarıkaya, 2019: 287). Çeviri kavramı ele alındığında çevirinin temel amacının, çeşitli metin türlerini başka bir dilde yeniden üretmek ve sonuç olarak metni daha geniş bir okuyucu kitlesi için anlaşılabilir bir metne dönüştürmek olduğu kabul edilebilir. Ayrıca yaşadığımız hızlı iletişim çağında kaynak dildeki mesajı hedef dile aktarırken anlam kayıpları olmadan kolayca aktarabilen kaliteli çevirmenlerin yetiştirilmesi de oldukça önemlidir.

Çeviri tarihi evrelerinin tarihsel dönemler ışığında incelenmesi, çeviri ediminin gelişimini daha açık bir şekilde göstermektedir (Cansız ve Arkan, 2022: 844). Tarihsel olarak değerlendirildiğinde çeviri, her dönemde farklı bir işlev yüklenmiştir. İçinde bulunduğumuz iletişim çağında ise, çeviri sayesinde ulusal sınırların bir önemi kalmamış, ekonomi, politika, teknoloji, bilim kültür ve sanat dallarında sürdürülen bilgi alışverişi hızlanmıştır (Kurt, 2015: 529). Teknolojinin hızlı gelişmesiyle birlikte görsel-ışitsel çeviri her bireyin hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte her toplumun kültürel unsurlarından biri olan dizi ve filmler, söz konusu toplumun kültürel değerlerini yansıtma açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda çevrilen dizi ve filmlerin altyazı sürecine değinilecek olursa kültür ve toplumun değerleri ile bağlantılı olan deyimli ifadelerin çevirisinin zorluğundan söz edilebilir. Bundan dolayı deyimlerin çevirisi oldukça önemlidir.

Günümüzde film-dizi sektöründe altyazı çevirileri hızla çoğalmakta ve gelişmektedir. Bu çalışmanın amacı, kültürün önemli bir parçası olan deyimlerin *Diriliş Ertuğrul* dizisinin Arapça altyazı çevirilerindeki aktarım sürecinin incelenmesi ve bilimsel bir bakış açısıyla kaynak metinde oluşturulan deyimli etkinin hedef kitleye nasıl aktarıldığını gözlemlemektir. Ayrıca altyazı çevirilerinin yapıldığı süreçte Mona Baker’ın deyim çevirisi stratejilerinden hangisinin daha çok kullanıldığı ve kaynak kültürün hedef kültüre aktarımının gerçekleşip gerçekleşmediği sorularına yanıt bulmaktır. Bu bağlamda çalışma kapsamında *Diriliş Ertuğrul* dizisinin birinci sezonundaki bir, beş, on, on beş, yirmi ve yirmi beşinci bölümlerinde geçen deyimlerin Arapça altyazı çevirileri, Mona Baker’ın (1992) deyim çeviri stratejileri bağlamında betimleyici bir şekilde incelenmiştir. Arapça altyazı çevirisinde dizinin ismi “قيامة أرطغرول” olarak tercüme edilmiştir. Dizinin altyazı çevirileri Al-Noor ETV tarafından fasih Arapça ile yapılmıştır.

2. Görsel-İşitsel Çeviri

Dünya çapında görsel-işitsel medyanın gelişimi ile görsel-işitsel çeviri de önemli hale gelmiştir. Toplumların birbirleriyle olan iletişiminin sağlanması ve devamlı olabilmesinde kitle iletişim araçlarının rolü büyüktür. Bugün herhangi bir ülkede yayınlanan bir film veya bir dizi kısa süre içerisinde dünyanın dört bir yanında yayınlanıp takip edilmektedir. Bu sayede gerek ekonomik gerek de sosyal açıdan görsel-işitsel çeviriye olan ihtiyaç artmaktadır. Özellikle Türk dizilerinin dünyanın çeşitli ülkelerinde yoğun bir ilgi ile takip edilmesi görsel-işitsel çeviri alanının ön plana çıkmasını sağlamaktadır. Pettit'e göre, görsel-işitsel metin dünyanın kültürel bir temsilini sunar (2009: 44). Bu sebeple görsel-işitsel çeviri çok kültürlülük olgusuna büyük kazanç sağlamaktadır.

Görsel-işitsel çeviri genellikle söz konusu videonun sözel bileşeninin çevirisidir. Temel özelliği, sözlü ve sözsüz bileşenlerin senkronize edilebilmesidir. Çevirmenler, görsel-işitsel bir ürün üzerinde çalışırken sadece metinle değil aynı zamanda medya sanatının polifonik (çok sesli) nitelikteki diğer yönleri üzerinde de çalışmaktadır. Bundan dolayı videonun diyalogları/yorumları, ses efektleri, görüntü ve ortamı göz önünde bulundurularak çalışılır. Gottlieb çeviri yapılırken dikkate alınması gereken dört temel bilgi kanalını şu şekilde ayırmaktadır (1998: 245):

- 1) Sözlü ses kanalı: Diyaloglar, ekran dışı sözler, şarkılar.
- 2) Sözel olmayan ses kanalı: Müzik, ses efektleri, ekran dışı sesler.
- 3) Sözlü ve görsel kanal: Altyazılar, işaretler, notlar, ekranda görülen yazılar.
- 4) Sözel olmayan görsel kanal: Ekrandaki resim.

Eşdeğerlik kavramı görsel-işitsel çeviride başka bir boyut kazanmaktadır. Yalnızca iki dildeki dilsel unsurlar arasındaki eşdeğerlik değil, aynı zamanda orijinal ve çeviri eserdeki sözlü ve sözel olmayan yapılar arasındaki ilişki de eşdeğerlik kavramının içerisine girmektedir.

Bilim insanları yaklaşık on adet görsel-işitsel çeviri türünden bahsetmektedir (Matkivska, 2014: 39). Ancak bu yöntemler iki temel yöntem olan altyazı ve dublaj altında toplanabilmektedir. Altyazı, bir filmdeki diyalog çevirisinin genellikle görüntünün altında sunulması şeklinde tanımlanmaktadır. Gottlieb'e göre, altyazı, filmsel (sinema, video, televizyon, lazer disk ve DVD) ortam aracılığıyla, sözlü iletilerin bir ya da iki satırlık yazılı metinler şeklinde, ekranda sunulan, özgün sözlü ileti ile senkronize bir şekilde farklı bir dilde oluşturulmasından ibarettir (2001: 15). Dublaj ise sadece kaynak metindeki diyalogların çevirmen tarafından hedef dile çevrilme süreci olarak algılanmamalıdır. Bu basit bir işlem olarak görülen sürecin ince ayrıntıları bulunmaktadır. Bu süreçte söz konusu ifadeler anlaşılır olmalı ve çevirmen tarafından metnin yan anlamları, görsel ve işitsel, dilsel ve dilsel olmayan öğeler biçimlendirilmelidir. Metnin hedef kitle için anlaşılır ve kabul edilebilir olması için mümkün olan uyumlu bütünlük ve kültürel uyarılama sağlanmalıdır (Erdoğan, 2009: 94). Dublaj sürecinde yaşanan en

önemli sorunlardan biri görselde mevcut olan ancak diyalog metne yansıtılmayan kültürel davranışlardır.

3. Deyim

TDK tarafından “Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir” şeklinde tanımlanan deyim kültüre özgü bir yapıdır. Arapçada ise ta`bir, terkib, mustalah ve mesel kelimeleri ile ifade edilmektedir. “Deyim, genellikle bir durumu, karşılaşılan olayların özelliklerini, insan karakter ve davranışlarını insanların çeşitli fiziksel ve ruhsal niteliklerini betimlemek üzere, birden çok sözcükle oluşturulur. Atasözlerinde görülen yargıları içermez. Buna karşılık, çeşitli benzetmelerden, aktarma adını verdiğimiz anlam olaylarından yararlanır” (Aksan, 2002: 95). Bir toplumun en önemli söz varlıklarından biri deyimlerdir. Deyimler sayesinde söz konusu toplumun anlatım gücü yansıtılmakta, benzetme, mecaz, eğretileme gibi sanatlara olan eğilimi ortaya konmaktadır (Doğru, 2011: 27).

Deyimler kalıplaşmış sözlerdir, kısa ve özlü anlatım araçlarıdır (Aksoy, 2017: 38). Genellikle, en az iki sözcükten oluşan deyimler iki bölüme ayrılmaktadırlar (Aksoy, 2017: 39). Bazı deyimler sözcük öbeği (örn. sabır taşı) durumunda iken bazı deyimler cümle (örn. dostlar alışverişte görsün) konumundadır. Deyimleri atasözlerinden ayıran en önemli özellik genel bir kural niteliğine sahip olmamasıdır. Deyim, bir kavramı belirtmek için bulunmuş özel bir anlatım kalıbıdır. Deyimler biçimsel olarak cümle konumunda olabilmektedirler. Atasözlerinin de aynı biçim özelliğine sahip olmasından dolayı deyim ve atasözleri çoğu zaman karıştırılmaktadır. Ancak biçim benzerliğinden kaynaklanan bu karışıklık, kavram ayrılığına dikkat edildiğinde ortadan kalkmaktadır. Örneğin, “Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur”, “Ecele çare bulunmaz”, “Gül dikensiz olmaz” cümleleri birer atasözüdür. Çünkü her biri genel bir kuraldır. Dağlar yerinden oynayamaz birbirine kavuşamaz ama insanlar kavuşur. Ölümün çaresinin olmadığı bir gerçektir. Dikensiz gül yoktur. Ama, “Kurdu koyunla barıştırmak”, “Senin aradığın kantar Bursa’da kestane satar”, “Atı alan Üsküdar’ı geçti” sözleri deyimdir. Çünkü hiçbirisi genel kural olarak söylenmemektedir. Kurt ile koyunu barıştırmak mümkün değildir. Aranılan kantar her zaman Bursa’da kestane satmaz. Her zaman atı alan Üsküdar’ı geçmez. Atasözleri genellikle yol göstermek, öğüt vermek, ibret almamız için gerçekleri bildirmek gibi amaçlara sahipken deyimlerin amacı bir kavramı bir özel kalıp içinde veya çekici, hoş bir anlatımla belirtmektir (Aksoy, 2017: 40-41). Bunların yanı sıra bazı sözler kullanım yeri ve biçimine göre hem deyim hem atasözü olarak kabul görmektedir. Örneğin, “Ayağını yorganına göre uzat” bir atasözü iken “Ayağını yorganına göre uzatmak” bir deyimdir (Doğru, 2011: 31).

Deyimler, aynı zamanda eşdizimsel yapılardır. Bu nedenle, sözcükler birbirleriyle gelişigüzel bir şekilde yer değiştiremez. Örneğin, “hevesi kursağında kalmak” deyimini “hevesi boğazında kalmak” şeklinde kullanılamayacağı gibi, “lafı ağzından çıkarmak” deyimini için de “ağzından sözü çıkarmak”

biçiminde bir değişiklik yapılamaz. Ancak bazı yaygın kabul gören deyimlerde, bu değişim durumu yaşanabilmektedir. Örneğin, içi yanmak/ yüreği yanmak, kızım sana söylüyorum gelinim sen anla/duy, iliğini kurutmak/kanını kurutmak, kalbine doğmak/içine doğmak gibi.

Deyimler, diller gibi canlı yapılardır. Siyasi ve sosyal gelişim ve değişimlere bağlı olarak zaman içerisinde pek çok dönüşüme uğrayan diller, yeni deyimler oluşturabileceği gibi, eskiden deyim olan bazı sözcükler, dil içerisinde zamanla kaybolabilir. Örneğin, “dudu dilli”, “gönül kuşu”, “gül dudaklı” gibi bazı deyimsel ifadeler unutulmaya yüz tutmuştur (Aksoy, 2017: 512). Bunun gibi, “köşeyi dönmek”, “kafayı sıyırmak”, “tribünlere oynamak” gibi yeni deyimleşen sözler de bulunmaktadır. Bunların yanı sıra ikileme biçiminde kullanılan deyimler de mevcuttur. Örneğin, “saçma sapan”, “abuk sabuk” gibi (Doğru, 2011: 31).

Çeviri çalışmalarında en zor konulardan biri deyimlerin çevirisidir. Gerçek anlamlarıyla kullanılmadığı ve söyledikleri şeyin dışında bir anlam taşıdığı için deyimleri öğrenmek ve hedef dile aktarmak zordur. Çevirmen bir deyim oluşturulan kelimelerin anlamının yanında deyim vermek istediği asıl mesajı çevirmek zorundadır. Deyimler kültüre özgü yapılar olmakla birlikte birçoğu kendilerini özgün kılan, anlaşılmasını ve tercüme edilmesini zorlaştıran kültürel bağlamlara sahiptir (Howwar, 2013: 1-3). Bundan dolayı çevirmenler, bir dilden bir dile çeviri yaparken anlama ve kültürel özelliklere dikkat etmek zorundadırlar.

Deyimler dili zenginleştiren yapılar olması sebebiyle insanlar üzerinde güçlü bir etki bırakabilmekte ve kullanıldıklarında iletişimin daha etkili olmasını sağlayabilmektedirler. Larson (1984), deyimlerin genellikle belirli duygusal çağrışımlar taşıdığını ifade etmektedir. Örneğin, İngilizcede kullanılan “kick the bucket” (nalları dikmek) deyimini “ölmek” anlamına sahip olmakla birlikte belli bir saygı eksikliğini de göstermektedir (Mohseni ve Mozafar, 2013: 28). Bundan dolayı çeviri sürecinde deyimler ve oluşturdukları etkiler göz ardı edilmemelidir.

Dilin ayrılmaz bir parçasını oluşturan deyimler, çeviri sürecinde oldukça karmaşık ve zorlu bir alandır. Baker, deyimlerin çevirisinde yaşanan zorlukları aşağıdaki şekilde özetlemektedir (Baker, 2011: 71-75):

1- Kaynak metinde bulunan bir ifadenin hedef dilde eşdeğeri bulunmayabilir. Baker, resmi yazışmalarda kullanılan deyimleri veya kalıplaşmış ifadeleri bu kategoriye koymaktadır.

2- Kaynak metinde bulunan bir deyim hedef dilde benzer bir karşılığı bulunabilir, ancak bunlar farklı bağlamlarda kullanılabilir ve farklı çağrışımlara sahip olabilirler.

3- Kaynak dildeki bir deyim hem gerçek anlama hem de deyimsel anlama sahip olabilir. Bu durumda hedef dilde oluşturulan deyim hem biçim hem de anlam olarak kaynak dil deyimine karşılık gelmezse kurulmaya çalışılan deyim oyunu hedef dilde yeniden üretilemez.

4- Yazılı söylemde deyim kullanma geleneği, deyimlerin kullanılabilceği bağlamlar ve söz konusu deyimlerin kullanım sıklığı kaynak ve hedef dillerde farklılık gösterebilir.

4. Deyimlerin Çevirisinde Kullanılabilecek Çeviri Stratejileri

Bir deyimın başka bir dile çevrilme yöntemi birçok faktöre bağlıdır. Buradaki mesele sadece hedef dilde benzer bir anlama sahip bir deyimın bulunup bulunmaması değildir. Diğer faktörler de işin içine girmektedir. Örneğin, deyimi oluşturan özgül sözcüksel öğelerin önemi, bu öğelerin kaynak metnin herhangi bir yerinde sözlü veya görsel olarak manipüle edilip edilmediği bununla birlikte hedef dilde belli bir kesitte deyimse dil kullanımının uygunluğu veya uygunsuzluğu gibi faktörler önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda aşağıda anlatılan stratejilerin herhangi birinin kullanımının kabul edilebilirliği veya kabul edilemezliği deyimın çevrildiği bağlama dayanmaktadır. Hedef dilde benzer anlam ve benzer biçime sahip bir deyimın bulunması şeklinde anlatılan ilk strateji ideal bir çözüm olarak görünebilir, ama durum her zaman böyle olmayabilir. Bu sebeple biçim, deyimse dil kullanımının uygun olup olmadığı kesit ve retorik etkiler de göz önünde bulundurulmalıdır.

Mona Baker deyimlerin çevirisinde kullanılabilecek altı strateji ortaya koymaktadır (2011: 76-86). Bunlar:

1- **Benzer Anlam ve Benzer Biçimle Çeviri:** Bu strateji, kaynak dildeki deyim ile kabaca benzer anlama sahip olan ve buna ek olarak eşdeğer sözcüksel öğelerden oluşan bir deyimın hedef dilde kullanılmasını içermektedir. Kaynak dil ve hedef dilde birebir karşılığı bulunan deyimler genellikle aynı söz sanatları ile kurulmuşlardır. Erdinç Doğru, söz konusu deyimler ile ilgili şunları ifade etmektedir: “Bunlar, ya vücut organlarından birinin fonksiyonuna, ya da kültürel etkileşimlere dayanan, hem mantık hem kurgu hem de sözcük düzeylerinde eşdeğer bir özellik arz eden, bu yüzden de sözcüğü sözcüğüne çevrilmeleri mümkün olan deyimlerdendir” (Doğru, 2011:139). Türkçedeki “burnunu sokmak” deyimini “kendisini ilgilendirmeyen işe karışmak” için kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 667). Bu deyim Arapçaya birebir “دسّ أنفه” şeklinde çevrildiğinde Türkçedeki aynı anlamın ifade edildiği görülmektedir (Doğru, 2011: 139).

2- **Benzer Anlam, Farklı Biçimle Çeviri:** Hedef dilde kaynak deyim ile benzer anlama sahip ancak farklı sözcüksel öğelerden oluşan bir deyim bulmak genellikle mümkündür. Örneğin, “elinden her iş gelen fakat hiçbirinde uzman olamayan” anlamına gelen İngilizcedeki “jack of all trades but master of none” deyimının benzer anlam ama farklı biçimdeki karşılığı Arapçada şu şekilde kullanılmaktadır: “سبع صنایع والبخت ضایع” (Al-Shawi ve Mahadi, 2012: 146). Farklı diller aynı mantık ve kurguya dayansalar bile bazen eşdizimde değişiklik gösterebilirler (Doğru, 2011: 140). Örneğin, Arapçada “أعطى الضوء الأخضر” deyimini Türkçede “yeşil ışık yakmak” şeklinde kullanılmaktadır. Mantık ve kurguda eşdeğer olan bu deyim Arapçada “أعطى” (vermek) sözcüğü ile oluşturulurken Türkçede

“yakmak” sözcüğü ile kurulmaktadır (Doğru, 2011: 140). Erdinç Doğru, eşdizimsel farklılığın yanı sıra mantık düzeyinde eşdeğer olan ancak kurgu ve sözcük düzeyinde farklı olan deyimlerin de bulunduğunu belirtmektedir (Doğru, 2011: 141). Örneğin, Arapçadaki “دخل بحماره، سمحنا له، دخل بحماره” (kendisine izin verdik, eşeğiyle girdi) deyiminin Türkçede kurgu ve sözcük düzeyinde bir karşılığı bulunmamaktadır. Söz konusu deyim Türkçede mantık düzeyindeki eşdeğeri “yüz verince/bulunca astar istemek” şeklindedir (Doğru, 2011: 142).

3- Kaynak Dil Deyimini Ödünç Alarak Çeviri: Tıpkı kültüre özgü öğelerin çevirisinde başka bir dilden alınmış sözcüklere başvurulabildiği gibi, bazı bağlamlarda deyim çevirisinde de deyimlerin kaynak dildeki biçimlerinin hedef dile ödünçleme yapılarak çevrilmesi sık görülen bir yöntemdir. Örneğin, “to be in/out” deyimini Türkçede “in/out olmak” şeklinde kullanılmaktadır.

4- Açıklama Yoluyla Çeviri: Hedef dilde bir eşleştirme yapılamadığında veya kaynak ve hedef dillerin üslup tercihlerindeki farklılıklardan dolayı hedef metinde deyimsel bir dil kullanımının uygun olmadığı durumlarda deyimlerin çevirisinde kullanılan en yaygın yöntem açıklama yoluyla çeviridir. Doğru, bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

Diller arasında, doğal ve çevresel faktörler, dilin iç işleyişi ve kültürel etkileşimler sebebiyle meydana gelen birtakım benzerlikler ve yakınlaşmalar olabileceği gibi yine aynı sebeplerle birbirine tamamen yabancı öğeler de bulunabilir. Her milletin kendine özgü birtakım özellikleri, deyimlerinde de kendini gösterir. Bu tür özelliklerin yoğun olarak bulunduğu deyimleri bir dilden diğerine aktarmak ancak anlam çevirisi ile mümkün olabilir. (Doğru, 2011: 143- 144)

5- Deyimdeki Kelime Oyununu Ortadan Kaldırarak Çeviri: Bu stratejide aslında kelime oyunu içeren deyim sadece gerçek anlamına yani kelimesi kelimesine çevirisine odaklanılmaktadır.

6- Çıkarma Yoluyla Çeviri: Tek bir kelimenin çeviriden çıkarılması gibi deyimler de bazen hedef metinden tamamıyla çıkarılabilir. Bu stratejiyi uygulamanın nedeni, söz konusu deyim hedef dilde yakın bir benzerinin olmaması, deyim anlamının açıklama yoluyla kolaylıkla ifade edilememesi veya spesifik bir üslubun kullanılması olabilir. Bu şekilde çıkarılan deyimler genellikle kültüre özgü deyimlerdir. Örneğin, Türkçede kültüre özgü olan “yüz görümlüğü” ve “başlık parası” gibi ifadeler İngilizce ve Arapça dillerine çevrilemez niteliktedir.

5. İnceleme

Diriliş Ertuğrul dizisi 10 Aralık 2014 yılında TRT 1 ekranlarında çarşamba günleri Türkiye saati ile 21:00’da yayınlanmaya başlanmıştır. Dizinin yapımcılığını Tekden Film, yönetmenliğini ise Metin Günay yapmaktadır. Dizinin senaryosu, Mehmet Bozdağ, Atilla Engin ve Aslı Zeynep Peker Bozdağ tarafından yazılmaktadır. Bu çalışmada dizinin ilk sezonu ele alındığından dolayı sadece birinci sezon

ile ilgili bilgiler üzerinde durulmaktadır. Dizinin başrollerinde Engin Altan Düzyatan, Esra Bilgiç, Kaan Taşaner, Didem Balçın ve Hülya Darcan rol almaktadır. Dizinin ilk sezonu 10 Aralık 2014 tarihinde başlamış ve yayınlanan 26 bölüm ile 17 Haziran 2015 tarihinde tamamlanmıştır.

Diriliş Ertuğrul Dizisinin Arapça Altyazı Çevirilerinde Deyimsel Aktarım başlıklı tez çalışmasında Mona Baker'ın deyim çevirisinde kullanılabilecek çeviri stratejileri bağlamında benzer anlam farklı biçimle çeviri stratejisi kapsamında altmış yedi örnek, benzer anlam ve benzer biçimle çeviri stratejisi kapsamında yirmi dokuz örnek, açıklama yoluyla çeviri stratejisi kapsamında yirmi altı örnek toplamda ise yüz yirmi iki örnek elde edilmiştir. Bununla birlikte dizinin incelenen bölümlerinde altı örnek ise hedef dile hatalı bir şekilde aktarılmıştır. Makalenin sınırlılıklarından dolayı bu çalışmada söz konusu örneklerden bazıları aşağıdaki şekildedir.

Örnek 1:

1. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
5: 28	Beylerin basireti bağlanmış.	لقد عقدت بصيرة الرجال.

“Basireti bağlanmak” deyimini “doğru yolu görememek, alabileceği uygun önlemi alamamak” anlamında kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 615). Deyim Arapçaya benzer anlam ve benzer biçimle çevrilmiştir.

Örnek 2:

5. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
1:13:04	Boşuna nefesini tüketme.	لا تستنفذ أنفاسك بدون فائدة.

“Nefes tüketmek” deyimini “bir konu üzerinde söz söyleye söyleye çok yorulmak” anlamındadır (Aksoy, 2017: 975). Deyim Arapçaya benzer anlam ve benzer biçimle aktarılmıştır.

Örnek 3:

10. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
09: 38	Bizim kılıcımız Müslüman Halep emirinin kanını dökmez.	سيفنا لن يريق دم أمير حلب المسلم.

“Kan dökmek” deyimini “1) yaralanmak ya da ölmek, 2) yaralamak ya da öldürmek” anlamlarında kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 904). Deyim Arapçaya benzer anlam ve benzer biçimle çevrilmiştir.

Örnek 4:

15. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
9: 46	Boynunu büktüm.	أحنيت عنقك.

“Boynu bükük” deyimini “kimsesiz, üzgün, acınacak ve yardım bekler durumda” anlamındadır (Aksoy, 2017: 660). Deyim Arapçaya benzer anlam ve benzer biçimle çevrilmiştir. Ancak bu deyim Arap toplumlarında daha çok “أحنيت رأسك” (başını büktüm/eğdim) şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

Örnek 5:

20. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
1:36:12	Kimse burnu kanamadan en büyük dertten kurtulacaklar.	سيتخلصون من أكبر مصيبة دون أن ينزف أنف أحد.

“Burnu bile kanamamak” deyimini “büyük bir kazadan yarasız beresiz kurtulmak” anlamındadır (Aksoy, 2017: 665). Deyim Arapçaya benzer anlam ve benzer biçimle çevrilmiştir.

Örnek 6:

25. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
28: 32	Yer yarıldı yerin dibine girdi sanki.	كان الأرض انشقت ودخل إلى قعرها.

“Yer yarılıp içine girmek” deyimini “1) yitirilen şey bir türlü bulunamamak, 2) utancından ortada görünmek istememek” anlamlarında kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 1118). Dizide deyimmin birinci anlamı kullanılmış ve Arapçaya benzer anlam ve benzer biçimle çevrilmiştir.

Örnek 7:

1. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
12: 36	Onun sultan Alâeddin'in gözüne girmesi çok önemli.	دخوله إلى عين السلطان علاء الدين مهم جدا.

“Gözüne girmek (birinin)” deyimini “anlayışlılığı, çalışkanlığı, becerikliliği ile büyüğünün sevgi ve güvenini kazanmak” anlamında kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 819). Deyim Arapçaya benzer anlam ve benzer biçimle çevrilmiştir. Bununla birlikte alternatif olarak bu deyim Arapçada “المهم أن يحظى الحظوة” “عند السلطان علاء الدين.” şeklinde benzer anlam, farklı biçimle de ifade edilebilmektedir.

Örnek 8:

1. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
27: 03	Müslümanlar birbirine düşmüşken bu sefer işimiz zor olmayacak.	عندما يعادي المسلمون بعضهم البعض لن يكون عملنا صعبا هذه المرة.

“Birbirine düşmek” deyimini “aralarında anlaşmazlık çıkıp birbiriyle uğraşmaya başlamak” anlamındadır (Aksoy, 2017: 643). Deyim Arapçaya benzer anlam, farklı biçimle çevrilererek “birbirine düşmanlık etmek” şeklinde aktarılmıştır. Bununla birlikte bu deyim “لن تكون مهمتنا صعبة هذه المرة، لأن” “المسلمين منشغلون بالتناحر بينهم.” (Bu sefer işimiz zor olmayacak, çünkü Müslümanlar **birbirleriyle savaşmakla meşguller**) şeklinde çevrilebileceği de düşünülmektedir.

Örnek 9:

1. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
53: 14	Dünyanın altını üstüne getirirler.	يقلبون الدنيا رأسا على عقب.

“Altını üstüne getirmek” deyimini “1) söz ya da davranışıyla çevreyi birbirine düşürmek, 2) bir şey bulmak için karıştırmadık yer bırakmamak” anlamlarında kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 569). Deyim Arapçaya benzer anlam, farklı biçimle çevrilerek “baş aşağı etmek” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 10:

5. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
1:32:48	Bir taşla iki kuş...	عصفورين بحجر واحد

“Bir taşla iki kuş vurmak” deyimini “bir eylemle, işe yarar iki sonuç elde etmek” anlamında kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 650). Deyim Arapçaya benzer anlam, farklı biçimle çevrilerek “bir taşla iki serçe” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 11:

10. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
1:24:35	Ben kendimi bildim bileli seni sevdim.	أنا أحبك من أن وعيت على الدنيا.

“Kendini bilmek” deyimini “1) akli, muhakemesi yerinde olmak, 2) durumuna, onuruna uyacak biçimde davranmak, 3) çocukluktan çıkıp akli her şeye erer yaşa gelmek” anlamlarında kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 923). Deyim Arapçaya benzer anlam, farklı biçimle çevrilerek “dünyayı bilmek, anlamak, farkına varmak” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 12:

15. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
47: 02	Bundan böyle hiçbir işe elini sürmeyeceksin.	لن تمدّي يدك على أي عمل من بعد الآن.

“El sürmemek” deyimini “1) dokunmamak, 2) yapmaya başlamamak” anlamlarında kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 764). Deyim Arapçaya benzer anlam, farklı biçimle çevrilerek “elini uzatmayacaksın” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 13:

20. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
38: 15	Senin başımıza açtığın dertler yüzünden.	بسبب المصائب التي سببتها لنا.

“Başına dert açmak” deyimini “hiç gereği yokken sıkıntılı, güç bir işe girişmek” anlamındadır (Aksoy, 2017: 621). Deyim Arapçaya benzer anlam, farklı biçimle çevrilerek “sebepe olduğun belalar” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 14:

25. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
1:04:54	Tahta göz dikmesinin başka izahı olamaz.	لا يوجد تفسير آخر غير أنه وضع عينه على العرش.

“Göz dikmek” deyimini “bir şeyi her halde ele geçirmek istemek” anlamındadır (Aksoy, 2017: 808). Deyim Arapçaya benzer anlam, farklı biçimle çevrilerek “gözünü koymak” şeklinde aktarılmıştır. Bu deyim halk arasında “حط عينه” (göz koymak) şeklinde de kullanılmaktadır.

Örnek 15:

1. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
57: 31	Dilinin altındaki baklayı çıkarmak istersen ha?	أخرجي ما تحت لسانك ما رأيك؟

“Ağızından baklayı çıkarmak” deyimini kaynak metinde “dilinin altındaki baklayı çıkarmak” şeklinde kullanılmıştır. Deyim “sabrı tükenip o zamana kadar sakladığı şeyleri söylemek” anlamında kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 612). Deyim benzer anlam, farklı biçimle çevrilerek “dilinin altındaki şeyi çıkar” şeklinde aktarılmıştır. Aynı zamanda bu ifade hedef dilde “أفرغي ما بجعبتك، لو أردت ذلك طبعاً؟” (Çantandakileri boşalt) şeklinde de kullanılabilir.

Örnek 16:

10. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
52: 56	Siz o zor günlerde döşeginizde ecel terleri dökerken...	بينما كنت على سرير الأجل وعرق الموت يتصبب منك...

“Ecel teri dökmek” deyimini “tehlikeden, korkudan çok büyük bir sıkıntı ve bunalım içinde kalmak” anlamındadır (Aksoy, 2017: 742). Deyim Arapçaya benzer anlam, farklı biçimle çevrilerek “ölüm teri dökülürken” şeklinde aktarılmıştır. Aynı zamanda bu deyim hedef dile “بينما كنت على السرير” (Sen yatağında **ölümle boğuşurken...**) şeklinde de aktarılabilmektedir.

Örnek 17:

10. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
02: 28	Ertuğrul her şeyin üstesinden gelir.	أرطغرل سينخطى كل شيء

“Üstesinden gelmek” deyimini “hakkından gelmek” deyimini ile aynı anlamı taşımakta ve “1) zor bir işi başarmak, 2) birini hak ettiği sert işlemlerle cezalandırmak” anlamlarında kullanılmaktadır. (Aksoy, 2017: 836). Deyim Arapçaya benzer anlam, farklı biçimle çevrilerek “her şeyi aşacak” şeklinde aktarılmıştır. Aynı zamanda bu deyim hedef dile “أحرز قصب السبق” ve “تغلب على” (üstesinden gelmek) ifadeleriyle çevrilebilmektedir.

Örnek 18:

15. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
52: 51	Obanın ileri gelenlerinden bana diş bileyenler de var.	حتى اسبياد القبيلة، من يعاديني منهم.

“Diş bilemek (birine)” deyimini “hıncını gösterir durum almak, kötülük yapmak için fırsat beklemek” anlamındadır (Aksoy, 2017: 725). Deyim Arapçaya benzer anlam, farklı biçimle çevrilerek “bana düşmanlık yapanlar” şeklinde aktarılmıştır

Örnek 19:

15. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
1:41:49	Berhudar ol kızım.	بارك الله فيك يا ابنتي.

“Berhudar ol” deyimini “mutlu ol, ömrün uzun olsun, iyi günler göresin” anlamlarında kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 635). Deyim Arapçaya benzer anlam, farklı biçimle çevrilerek “Allah hayırlı/bereketli kılsın, mübarek etsin” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 20:

15. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
1:42:18	Kefereye kılıcıyla haddini bildirmiştir.	أوقف الكفرة عند حدهم بسيفه.

“Haddini bildirmek” deyimini “yetkili olmadığı işlere karışan, küstahça işler yapan kimseye sert işlemler uygulayarak yetki sınırını aşmaması gerektiğini öğretmek” anlamındadır (Aksoy, 2017:834). Deyim Arapçaya benzer anlam, farklı biçimle çevrilerek “kefereleri sınırlarında kılıcıyla durdurdu” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 21:

1. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
4: 40	O zaten ser verir sır vermez.	هو اساسا لا يفشي الأسرار أبدا.

“Ser verip sır vermemek” deyimini “ağzı çok pek olmak, ne denli sıkıştırılsa ağzından sır alınmamak” anlamındadır (Aksoy, 2017: 1032). Deyim Arapçaya açıklama yoluyla çevrilerek “sırları yaymaz” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 22:

5. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
1:40:54	Uyku tutmadı.	لم أستطع النوم.

“Uyku tutmamak” deyimini “bir türlü uyuyamamak” anlamındadır (Aksoy, 2017: 1086). Deyim Arapçaya açıklama yoluyla çevrilerek “uyuyamadım” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 23:

10. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
2:03:07	Ne geveleyip durursun ağzında?	ما الذي تقصدينه؟

“Lafi ağzında gevelemek” deyimini “açık konuşmayı söyleyeceği şeyi bir türlü söyleyememek” anlamındadır (Aksoy, 2017: 953). Deyim Arapçaya açıklama yoluyla çevrilip “ne demek istiyorsun” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 24:

15. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
12: 01	Ama gıkı çıkmaz oldu.	لكن أصبح الآن لا ينطق بكلمة واحدة.

“Gıkı çıkmamak” deyimini “bir davranış karşısında hiç sesini çıkarmamak” anlamındadır (Aksoy, 2017: 794). Deyim Arapçaya açıklama yoluyla çevrilerek “tek kelime konuşmaz oldu” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 25:

15. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
56: 16	Elinden ancak bu kadarı gelir.	هذا كل ما يمكنني فعله.

“Elinden gelmek” deyimini “yapabilmek” anlamındadır (Aksoy, 2017: 758). Deyim Arapçaya açıklama yoluyla çevrilerek “yapabileceğimin hepsi bu” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 26:

25. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
57: 55	Her gün burnumun dibinde olsanız bile...	حتى لو كنتم كل يوم بقربي...

“Burnunun dibinde” deyimi “çok yakınında” anlamındadır (Aksoy, 2017: 666). Deyim Arapçaya açıklama yoluyla çevrilerek “yakınımda” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 27:

10. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
1:39:52	Ordumla üstünüze bir kara bulut gibi çöküp herkesi kılıçtan geçireceğimi bil.	اعلم أني سأداهمكم مع جيشي واقتلكم جميعا.

“Kılıçtan geçirmek” deyimi “hepsini (kılıçla) öldürmek” anlamındadır (Aksoy, 2017: 927). Deyim Arapçaya açıklama yoluyla çevrilerek “hepinizi öldüreğim” şeklinde aktarılmıştır.

Örnek 28:

5. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
26: 17	Halep yolunda tepelerine bineceğiz.	لينتظروا في التلال التي في طريق حلب.

“Tepesine binmek” deyimi Aksoy’un sözlüğünde belirttiği üzere “ensesine binmek” deyimi ile aynı anlama sahiptir ve “bir işi yaptırmak için sürekli olarak baskı altında bulundurmak” anlamında kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 768). Dizide ise “düşmanı ezmek, ona kötü davranmak” anlamında kullanılmıştır. Ancak Arapçaya aktaran çevirmenler “tepesine binmek” ifadesinin bir deyim olduğunu anlayamamış ve “Halep yolundaki tepelerde bekleyin” şeklinde bir çeviri yapmışlardır. Bu şekilde hedef metine deyim hatalı bir şekilde aktarılmıştır. Bu ifade hedef dile “سنفرض قوتنا عليهم في طريق حلب” (Halep yolunda **gücümüzü uygulayacağız**) veya “سنسيطر عليهم في طريق حلب” (Halep yolunda onları **kontrol altına alacağız**) şeklinde aktarılabilmektedir.

Örnek 29:

25. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
1:37:56	Aykız'ımı artık başgöz ettim.	قد اطمأنت على أيكيز من بعد الآن.

“Başgöz etmek” deyimini “evlendirmek” anlamındadır (Aksoy, 2017: 618). Ancak çevirmen söz konusu deyim tam anlayamadığı için deyim hedef dile hatalı çevrilerek “artık Aykız için gönlüm rahat” şeklinde aktarılmıştır. Bu deyim hedef dile açıklama stratejisi kullanılarak “لقد زوجت ابنتي أيكز” (Kızım Aykız evlendi) şeklinde çevrilebilmektedir.

Örnek 30:

20. Bölüm	Kaynak Metin	Hedef Metin
1:15:34	Biz bunu bile bile seni bağrımıza bastık.	نحن نعلم هذا جيدا قد دسنا ربيعك.

“Bağrına basmak” deyimini “1) göğsü üzerine yaslanıp sevmek, 2) birini sevgi ve şefkatle yanına alıp korumak, yetiştirmek” anlamlarında kullanılmaktadır (Aksoy, 2017: 611). Dizide deyim ikinci anlamı kullanılmıştır. Ancak burada bir yanlış anlaşılma söz konusudur. Çevirmen muhtemelen “bağır” kelimesini “bahar” olarak anlamıştır. Bu yanlış anlaşılma sonucunda deyim hedef metne doğru bir şekilde aktarılamayıp “senin baharına bastık” şeklinde bir tercüme ortaya çıkmıştır. Böylelikle deyim hedef metne hatalı olarak aktarılmıştır. Bu deyim hedef dile “ضم إلى صدره” ve “طوق بذراعیه” (bağrına basmak) şeklinde çevrilebilmektedir.

6. Sonuç

Uzun yıllar boyunca deyimlerin çevirisi ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu bağlamda Kur'an-ı Kerim'de veya edebî eserlerde geçen deyimler incelenmiştir. Görsel-işitsel medyanın dünya çapında yaygınlaşmasıyla ve teknolojinin gelişmesiyle bu alandaki çeviri sektörüne de ilgi artmıştır. Herhangi bir ülkenin kültürü, yaşam biçimi, düşünce yapısı gibi özelliklerini başka toplumlara en hızlı ve etkili şekilde iletmenin yollarından biri görsel-işitsel çeviri olmuştur. Edebî eserlerin yanı sıra çeviribilimciler bu alanla yakından ilgilenmeye başlamışlardır. Bu bağlamda, bu çalışma farklı bir açıdan deyimleri ele aldığı için önem arz etmektedir. Son zamanlarda başta Arap halkları olmak üzere dünyanın dört bir yanında Türk dizileri yoğun bir ilgiyle takip edilmektedir. Diziler aracılığıyla Türkçeyi öğrenenlerin sayısının arttığı görülmektedir.

Diriliş Ertuğrul dizisi konu bakımından Arap toplumlarının ilgisini çeken bir dizidir. Müslüman bir liderin yaşadığı toprakları vatan edinme çabası ve bu yoldaki tutumu Arap halkların beğenisini kazanmaktadır. Çünkü bu konuda Türkler ile aynı düşünce yapılarına sahip oldukları düşünülmektedir. Dizi içerisinde kullanılan at, çadır, kılıç gibi aletler Arap toplumları için de büyük önem arz eden unsurlardır. Arap toplumları bu sayede dizi içerisinde kendilerine ait değerleri bulmakta ve dizi ile özdeşleşmektedir. Bu durum da dizinin izlenme oranını arttırmaktadır. Çevirilerin anlaşılır veya yeterli olmadığı durumlarda bile insanlar dizi içerisindeki ihtişamlı, maceralı sahneleri izlemeyi tercih etmektedirler.

Bu makalede Mona Baker'ın deyim çevirisinde kullanılabilecek çeviri stratejileri kapsamında toplam otuz örnek sunulmuştur. Ancak söz konusu tez çalışması kapsamında değerlendirildiğinde “Benzer anlam benzer biçimle” çeviri stratejisi ile yirmi dokuz, “Benzer anlam farklı biçimle” çeviri stratejisi ile altmış yedi, “Açıklama yoluyla” çeviri stratejisi ile yirmi altı deyim Türkçeden Arapçaya aktarılmıştır. Dizinin çevirisinde daha çok “Benzer anlam farklı biçimle” çeviri stratejisi kullanılmıştır. Bu durum her iki toplumun birbirine olan yakınlığını göstermektedir. Deyimler gibi kültüre özgü yapıların her iki toplumda da benzer şekilde kullanıldığı görülmektedir. Benzer anlam benzer biçimle çevrilen yirmi dokuz deyim ise her iki kültürün ortak deyimlere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Açıklama yoluyla çevrilen yirmi altı deyim, kaynak kültürde var olan deyimlerin hedef kültürde açıklanarak bir karşılık bulabildiklerini göstermektedir. Çevirmenlerin “çıkarma yoluyla” çeviri stratejisini kullanmamaları kaynak kültürün hedef dile aktarılabildiğine işaret etmektedir. Ayrıca her iki toplumda bu deyimlere karşılık gelen durumların var olduğu görülmektedir. Ancak çevirilerde rastlanan hatalar sonucunda çevirmenin bazı durumlarda deyimini anlayamadığı veya fark edemediği anlaşılmaktadır. Çeviri sürecinde deyimlerin çevirisi önemli olduğu kadar da zordur. Burada çevirmene çok büyük görevler düşmektedir. Çevirmenin kaynak dilde geçen ifadelerin anlamlarını ve verdiği mesajları çok iyi anlaması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmamızın genelde çeviribilim alanında özelde de Arapça çeviriyle uğraşan araştırmacılara deyimlerin çevirisiyle ilgili yol gösterici bir özellik taşıdığını söylemek mümkündür.

Kaynakça

Aksan, D. (2002). *Anadilimizin Söz Denzinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksoy, Ö. A. (2017). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 (Deyimler Sözlüğü)*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Al-Shawi, M., & Mahadi, T. S. T. (2012). Strategies for translating idioms from Arabic into English and vice versa. *Journal of American Arabic Academy for Sciences and Technology*, 3(6), 139-147.

Baker, M. (2011). *In other words: A coursebook on translation*. Abingdon, Oxon: Routledge.

- Cansız, T., & Arkan, Z. (2022). Itamar Even Zohar'ın çoğuldizge kuramı ışığında Ahmed Saadavi'nin "Frankenstein Bağdat'ta" adlı eseri'nin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 841-854.
- Dağbaşı, G. (2016). Arapçadan Türkçeye Yapılan Şiir Çevirilerinde Nitelik Sorunu. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(16), 177-196.
- Demir, Y. M. (2021). Tevfik el-Hakîm'in Yevmiyyâtu Nâ'ib fi'l-Eryâf Adlı Eserinin Türkçe ve İngilizce Çevirilerinin Eşdeğerlik Bağlamında Değerlendirilmesi. *Turkish Studies-Language and Literature*, 16(2), 1097-1119.
- Doğru, E. (2011). *Dilin Derin Devleti Deyimler*. Ankara: Fecr Yayınları.
- Erdoğan, N. (2009). *Altyazı ve dublaj çevirileriyle ilgili yöntem ve tekniklerin çeviribilim açısından incelenmesi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Gottlieb, H. (1998). Subtitling. M. Baker içinde, *Routledge Encyclopedia of Translation Studies* (s. 244-248). London ve New York: Routledge.
- Gottlieb, H. (2001). *Screen Translation: Six Studies in Subtitling, Dubbing and Voice-over*. Copenhagen: Center for Translation Studies.
- Howwar, M. (2013). Seeking the nature of idioms: A socio-cultural study in idiomatic English and Arabic meanings. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 1-3.
- Kurt, G. (2015). Arap Kültürünün Tanınmasında Arapçadan Türkçeye Yapılan Çevirilerin Rolü. *International Journal of Sport Culture and Science*, s. 526-536.
- Larson, M.L. (1984) *Meaning-based Translation: A Guide to Cross-language Equivalence*. London ve New York: University Press of America.
- Matkivska, N. (2014). Audiovisual translation: Conception, types, characters' speech and translation strategies applied. *Kalbu studijos*, 38-44.
- Mohseni, A., Rezaee Mozafar, H. (2013). Strategies employed in translation of idioms in English subtitles of two Persian television series. *Journal of Language and Translation*, 3(2), 27-32.
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Oxford: Pergamon Press.
- Petit, Z. (2009). Connecting cultures: Cultural transfer in subtitling and dubbing. J. D. Cintas içinde, *New Trends in Audiovisual Translation* (s. 44-57). Clevedon: Multilingual Matters.
- Pym, A. (2010). *Exploring translation studies*. London and New York: Routledge.

Yıldız, M., & Şanverdi, H. İ. (2019). 'Azrâ'u Câkartâ Adlı Romanın Türkçe Çevirilerinin Çeviri Stratejileri Açısından İncelenmesi. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 19(19), 237-261.

Yılmaz, Sezer; Muammer Sarıkaya. "Arapça- Türkçe Yazın Çevirilerinin Estetik Boyutu". *Eskiyeni* (2019): 283-300.